

A felnőttek hazug élete

Merész hadjáratot indítottam. Egy olyan városban, mint Nápoly, melynek lakói a legvérvitarosabb perpatvarok után sem vágják el a szerteágazó családi gyökereket, apám teljes autonómiával kezelte múltbéli kötődéseit, mintha híján lett volna a vérköteléknek, mintha önnemzéssel jött volna a világra. Anyám szülei-vel és fivérével persze gyakran találkoztam. Egytől egyig szeretetre méltó emberek voltak, akik ajándékokkal halmoztak el. Mindaddig, amíg éltek a nagyszüleim – előbb a nagyapám ment el, aztán egy év múlva nagyanyám, mindketten váratlanul, amitől én kiborultam, anyám pedig úgy zokogott, mint mi, gyerekek, ha fáj valamink –, és amíg a nagybátyámat a munkája el nem szólította valahová messzire, együttléteink gyakoriak és vidámak voltak. Apám rokonságáról azonban szinte semmit nem tudtam. Ritkán bukkan- tak fel az életemben – egy esküvőn, egy temetésen –, s olyan hamis ragaszkodást színlel- tek, hogy a kierőszakolt kapcsolatokra jellemző kényszeredettségen kívül másra nemigen futotta: köszönj szépen a nagyapának, adj egy puszit a nénikédnek. Apám rokonsága te- hát nem izgatott különösebben, már csak azért sem, mert ritka találkozásainkat követő- en a szüleim mindig idegesek voltak, és mielőbb le akarták rázni magukról az emlékeket, mintha valami pocsék komédiában kellett volna színre lépniük.

Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy míg anyám rokonai egy pontosan ki- rajzolódnó térben éltek, aminek már a neve is lenyűgöző volt: Múzeum – ők voltak a Mú- zeumi Nagyszülők! –, addig apám szüleinek lakhelye névtelenül veszett homályba. Egyet- lenegy dolgot tudtam: ahhoz, hogy eljussak hozzájuk, alá kell szállni, le kell menni, le egészen Nápoly legeslegmélyebb bugyraiba, ez az utazás pedig ilyen körülmények között olyan hosszúnak tűnt, mintha mi és apám szülei két különböző városban éltünk volna. Ez a feltevés sokáig igaznak is bizonyult. A házuk Nápoly legmagasabban fekvő városré- szében állt, bárhová mentünk, lefelé vitt az út. Apám és anyám, ha rajtuk múlik, legfel- jebb Vomeróig mentek volna, némi fanyalgással esetleg a Múzeumi Nagyszülőkig. A ba- rátaik többnyire a via Suarezén, a piazza degli Artistin, a via Luca Giordanón, a via Scar- lattin, a via Cimarosán laktak, csupa olyan helyen, amiket magam is jól ismertem, mivel rengeteg iskolatársam élt azon a környéken. Arról nem is beszélve, hogy valamennyi ut- ca a Floridianába torkollott, a parkba, amit imádtam, ahová kiskoromtól fogva levegőzni és napozni jártam anyámmal, és ahol igen kellemes órákat töltöttem a két legjobb barát-

nőmmel: Angelával és Idával. Ám az igazi, a szüleim szerint legalábbis undorító alászállás csak ezután – a növények, tengerdarabkák, kertek, virágok, felhőtlen játékok, valamint a jó modor boldog színfoltja után – következett. Ők mégis kénytelenek voltak nap mint nap alászállni, egyrészt a munka és bevásárlás, az apám számára nélkülözhetetlen kutatások, találkozók és viták miatt, jobbra siklóval, le egészen Chiaiaig vagy a Toledóig, ahonnan átverekedték magukat szélteben a városon: a piazza Plebiscitóra, a Nemzeti Könyvtárba, a Port'Albára, a via Ventagliere, a via Foriára, a Carlo III-n túlra viszont, ahol anyám iskolája állt, már egyikük sem merészkedett. A fenti utcaneveket is jól ismerem – gyakran hallottam a szüleimtől –, ám ezekre a helyekre csak ritkán vittek magukkal, talán ezért sem fűzött hozzájuk annyi boldog emlék, mint az előzőekhez. A Vomerón túli Nápollyal mondhatni semmilyen kapcsolatom nem volt; minél lejjebb ereszkedett az ember, annál kiismerhetlenebbé vált. Mi sem természetesebb hát, hogy azok a városrészek, ahol apám rokonai éltek, számomra legalábbis feltáratlan, barbár világok rémképeit idézték. Nemcsak névtelenek voltak, hanem, ahogy azt már korábban is említettem, megközelíthetetlenek. Valahányszor le kellett mennünk, a szüleimen, akik javarészt energikus, vidám emberek voltak, eluralkodott valami furcsa elcsigázottság, valami különös idegesség. Zsenge korom ellenére is jól emlékszem a belőlük áradó feszültségre, a megváltozott hangulatukra, ami jóból fordult rosszba, mindig, ugyanúgy.

– André! – mondta ilyenkor anyám bágyatag hangon – Öltözz már, indulnunk kell!

Apám azonban csak olvasott tovább, és a ceruzával, amellyel a mellette heverő füzetbe jegyzetelt, aláhúzta a sorokat.

– André! Későre jár, meg fognak haragudni!

– Na és te? Te elkészültél már?

– Elkészültem.

– A kislány?

– A kislány is.

Csak ekkor volt hajlandó megválni a könyvtől meg a füzettől, amelyeket úgy hagyott tárva-nyitva az íróasztalon, aztán tiszta inget vett, ünnepelőbe bújt. Mindeközben csendes volt és feszült, mint aki egy megúsztatlan szerepre készülve átismétli magában a szövegét. Anyám, aki maga sem állt készen az indulásra, újra és újra végigmustrálta magát, eligazgatta az én öltözéket, el az apámét is, mintha a megfelelő ruha garantálná, hogy mindhárman épen és egészségesen térjünk haza. Egy szó, mint száz: nyilvánvaló volt, hogy azokkal a helyekkel és személyekkel szemben próbálnak így védekezni, akiket előttem sosem említettek, nehogy felzaklassanak. De ezt a beteges szorongást nem lehetett nem észrevenni, már az első rezdülésekből felismertem, hiszen mindig is ott settenkedett köröttünk, s megkockáztatom, hogy ez volt az egyetlen szorongásémlék, ami a boldog gyermekkoromba belerondított. Ám a legjobban mégis azok a mondatok zavartak, amelyeket – nem is tudom, minek hívjam – valami megkérgesedett töredéknyelven vágtak egymáshoz:

– Ha Vittoria mond valamit, te inkább meg se halld!

– Vagyis ha nekem esik, én maradjak csendben?

– Pontosan. Gondolj Giovannára!

– Jól van.

– Ne mondd nekem, hogy jól van, ha utána mégse lesz jól. Embereld meg magad! Fél óracsát kell kibírnod, aztán hazajövünk.

A rokonlátogatásokból jószerint semmire nem emlékszem. Zsibongás, dögmeleg, sebtében odacup-

pantott homlokpuszi, nyelvjárásfoslányok, és persze orrfacsaró bűz, amit félelmünkben akár mi is onthattunk magunkból. A légkör viszont bőven meggyőzött arról az évek során, hogy apám rokonai – hangoskodó bugrisok a romlott nyomorúságban, élükön a mindenkinél nyersebb és sötétebb Vittoriával – valóban veszélyes emberek, noha veszélyességük mibenlétére egyelőre nem sikerült fényt derítenem. Netán a környezet rossz híre teszi azzá őket? A nagyszülők, nagybácsik, unokatestvérek is veszélyesek, vagy csak Vittoria néni? Az ügyben a szüleim voltak a legjáratasabbak, nekem pedig, hogy mindenáron és azonnal tudni akartam, milyen ember, milyen személyiség volt a nagynéném, épp öhozzájuk kellett volna fordulnom. De mire megyek, ha nekik szegezem a kérdéseimet? Legjobb esetben is nyájas elutasítás lenne a válasz – Látni akarod a nagynénédet? Le akarsz menni hozzá? De hát mi szükség erre? –, vagy pedig berántanák a vészféket, és soha többé nem vennék szájukra a nevét. Így hát arra jutottam, hogy kezdetnek az is elég, ha talállok egy fényképet a néniről.

Egyik délután, kihasználva, hogy mindketten elmentek hazulról, feltúrtam a szüleim hálószobájában lévő szekrényt, ahol anyám a fényképalbumokat őrizte, hibátlan rendben a róla és apámról készült fotókat meg az enyéimet. Minthogy az albumokat rendszeresen böngésztem, betéve ismertem a tartalmukat: kapcsolatuk fejezeteit dokumentálták, valamint az én röpké tizenhárom esztendőm pillanatait. Így azt is pontosan tudtam, hogy – valamilyen rejtélyes oknál fogva – anyám rokonairól bőven találni képet, apám családjáról azonban legfeljebb elvétve párat, és azokon sem szerepel Vittoria. De eszembe jutott, hogy valahol a szekrény mélyén, egy régi fémdobozban egy nagy kupac fényképet őriznek magukról azokból az időkben, amikor még nem ismerték egymást. Mivel ezeket a fotókat csak ritkán nézegettem, mindig anyámmal, szívből reméltem, hogy talállok néhány képet a nagynénémről.

De mielőtt felforgattam volna a szekrényt a doboz után kutatva, még egyszer átlapoztam a jól ismert albumokat, lelkiismeretesen átvizsgálva azokat a fotókat, amelyeken ők feszítenek előbb frissen eljegyezve, aztán az esküvőjükön újdonsült, durcás házaspárként, alig néhány meghívottal a háttérben, aztán boldog házasokként, és végül azokat, amelyek engem ábrázolnak – ki tudja, hányszor és főként mire fel lencsevégre kapva – születésemtől egészen mostanáig. Az esküvői képeken a szokásosnál hosszabban elidőztem. Apám sötét, gyűrött öltönyt viselt, és komor ábrázattal nézett a kamerába, anyám krémszínű kosztümben és ugyanolyan színű fátyolban, bájosan meghatódva simult hozzá. A harminc vagy alig valamivel több meghívott között ott voltak a Vomero környéki barátai, akikkel azóta is összejárnak, valamint anyám rokonai, élükön a múzeumi derék nagyszülőkkel. Csak néztem és néztem, abban a reményben, hogy ha elmosódva is, de talállok valahol a háttérben egy alakot, aki majd elvezet az ismeretlen, ködbe vesző asszonyhoz. Semmi. Ezután vettem elő a fémdobozt, amit többszöri sikertelen próbálkozást követően végül kinyitottam.

A doboz tartalmát – kivétel nélkül fekete-fehér fotók voltak benne – kiborítottam az ágyra. Kamaszkori képeik rendszertelenül, ömlesztve lehettek behajigálva: anyám mind egyiken derűs volt, bájos és kecses, hol az iskolatársaival, hol a vele egykorú barátnőivel feszített a tengeren vagy az utcán, apám viszont azon a kevés képen, amit találtam, kitérdelt nadrágban, kinőtt ujjú zakóban, gondterhelten, magányosan álldogált, sehol egy mosoly, egy nyaralás. A gyerek- és kora kamaszkor képeit viszont két külön tasakban tárolták: az egyik anyám családjából, a másik az apáméból származott. Utóbbiban, ha török, ha szakad, mondtam magamban, találni fogok egy képet a néniről, s azzal nekiveselkedtem, hogy egyenként átnézzem az összeset. Apámról legfeljebb húsz kép lehetett, legnagyobb döbbenetemre azonban volt köztük három vagy négy fotó, amelyek kölyökként ábrázolták szülők és rokonok társaságában – utóbbiak teljesen ismeretlenek voltak számomra –, meglepően közel egy fekete filccel kisatírozott téglalaphoz. Nem kellett sok, hogy rájő-

jek, a precíz téglalap legalább olyan megátalkodott munka eredménye, mint a titkok, amiket magába zárt. Elképzeltem apámat, amint az íróasztalán levő vonalzóval körberajzolja a fotó egy darabját, majd nekiveselkedik a filccel, és gondosan, milliméterről milliméterre haladva, nehogy kifusson az előre meghúzott kontúrokból, bezárja egy fekete téglalapba. Amilyen aprólékos munka volt, szemernyi kételyt nem hagyott, hogy a téglalappal egy életre kisatírozott valakit, hogy Vittoria nénit zárta a nagy feketeség mögé.

Jó darabig tanácstalanul álldogáltam, fogalmam sem volt, mitévő legyek. Végül rászántam magam, kihoztam egy kést a konyhából, és finoman kapargatni kezdtem egy picike sávot a téglalapból. De a feketeség mögül csak a papír fehérségét tudtam előhívni. Kétségbeestem, abbahagytam. Tisztában voltam vele, hogy szembemegyek apám akarataival, és megrémisztett minden, ami akár visszamenőleg is megfoszthatott a szeretetétől. Ám az igazi szorongás akkor hatalmasodott el rajtam, amikor a tasak mélyén rábukkantam egy fotóra, ami nem gyerekként, nem kamaszként, hanem immár fiatalemberként ábrázolta, még hozzá – és ez igen ritka pillanatnak számít az anyámmal való ismeretségük előtti időkből – mosolyogva. Profilból kapták le, az arca derűs volt, kivillantak szabályos, fehér fogai. De a mosoly, az öröm senkinek nem szólt. Két, akkurátusan kisatírozott téglalap mellett állt, amelyekbe mint két fekete koporsóba – bizonyára a fotón látható szívélyesség szerte-foszlását követően – a húga testét meg valaki másét csukta be.

Ezen a képen aztán sokáig elmerengtem. Apám az utcán állt, rövid ujjú, pepita inget viselt, tehát nyár lehetett. Mögötte egy bolt bejárata, melynek cégéréből mindössze a RIA felirat látszott, s a kirakatból sem lehetett megállapítani, hogy mit árúsítanak. Az egyik fekete folt oldalán egy hófehér pózna virított éles kontúrokkal. Árnyékok imbolyogtak körötte. Hosszú árnyékcsíkok, ezek közül az egyik nyilvánvalóan egy női testről vetült oda. Tehát apám, hiába akarta oly ádázul eltüntetni a mellette álló személyeket, mégiscsak ott hagyott valamit belőlük az útburkolaton.

Ismét megkapargattam a téglalap tintáját, de amint rájöttem, hogy csak a fehér papír sejlik fel mögötte, abbahagytam. Vártam egy-két percet, majd újrakezdtam. Ezúttal könnyed mozdulatokkal dolgoztam, a néma házban csak a saját lélegzetemet hallottam. Csak akkor adtam fel végérvényesen, amikor az egyetlen letisztított folton, ahol Vittoria néni arca lehetett korábban, egy újabb halvány pacácskát találtam, amiről nem tudtam eldönteni, hogy vajon tintamaradék-e, vagy egy darabka a néni ajkából. ■ ■ ■